

Nederland bij Duitschland ingelijfd

<https://hdl.handle.net/1874/234754>

mm11104

BR.1879.V.11.

Nr. 32 *hijft.*

Preyer
1879 V. 11.

Nederland bij Duitschland ingelijfd,

DOOR

MR. H. H. NORI,

ex-lid der Tweede Kamer.

Wij erkennen, dat wij streven moeten
Duitschland nader, dan thans, op zijde
te komen.

THORBECKE.

VOOR REKENING VAN DEN SCHRIJVER.

AMSTERDAM.

DE ERVEN H. VAN MUNSTER & ZOON.

1879.

Nederland bij Duitschland ingelijfd,

DOOR

MR. H. H. NORI,

ex-lid der Tweede Kamer.

Wij erkennen, dat wij streven moeten
Duitschland nader, dan thans, op zijde
te komen.

THORBECKE.

VOOR REKENING VAN DEN SCHRIJVER.

AMSTERDAM.

DE ERVEN H. VAN MUNSTER & ZOON.

1879.

I.

Hij, die met beschroomde hand de pen opvat, om in de volgende bladzijden eene diep gevoelde overtuiging uit te spreken, eene overtuiging echter, waarvan hij zich bewust is dat zij aan velen in den lande aanstoot, wellicht ergernis geven zal — begint met de bekentenis, dat hij zoowel door geboorte als door opvoeding vaderlandslievend is, in den ruimsten zin des woords.

In schijnbaren strijd met die vaderlandslievende gevoelens een theorie te moeten verkondigen, van welke verwezenlijking toch alleen het heil des vaderlands afhangt; in lijnrechte tegenspraak met het gevoel van zoovele achtenswaardige medeburgers hun een richting te moeten aanwijzen, wier juistheid zij, zelfs ten koste van goed en bloed, zouden willen bestrijden — slechts ernstig nadenken, hooge opvatting van het doel der menschheid in het algemeen, en van het wezen der nationaliteit in het bijzonder, hebben hem, schoon schoorvoetend, er toe gedrongen.

Wij zullen geen profetieën of waarschijnlijkheden verkondigen, wij zullen ons betoog slechts gronden op feiten, die naar ons oordeel onwederlegbaar zijn. Of onze gevolgtrekkingen juist zijn, blijft natuurlijk aan het oordeel van den lezer overgelaten.

Men vergete echter niet, dat de loop der geschiedenis vaak gevolgtrekkingen aan de hand doet, die voortspruiten

uit hetgeen men niet ten onrechte de onverbiddelijke logica der feiten noemt. Die loop der geschiedenis kan niet worden opgehouden; men kan haar uurwerk wel voor een korte poos in verwarring brengen, maar weldra herneemt het weder de oude regelmatigheid. Een scherpziend oog ziet in de oorzaken reeds de gevolgen, in het heden de toekomst; een denkend mensch leeft niet van dag op dag, maar vraagt zich zelve af wat die toekomst geven zal. Is het wonder, dat men ook somtijds denkt aan hetgeen van ons geboorteland worden zal, misschien reeds binnen kort, misschien eerst na vele tientallen van jaren? Neen, zulk eene overdenking is niet alleen nuttig, maar noodzakelijk: zij is actueel in de hoogste mate. Nuttig — want zij leert ons de onjuistheid veler ingewortelde begrippen erkennen; noodzakelijk — want het ontwikkelde staatsleven brengt mede, dat de burger zich in de eerste plaats staatsburger voelt; actueel — want Nederland bevindt zich in een tijdperk van overgang, van reactie, dat overvloedige stof oplevert voor ernstige en nauwgezette beschouwing.

Onder de ingewortelde begrippen, wier onjuistheid wij zoo dikwijls plegen te miskennen, behoort ook dat der nationaliteit. Men pleegt het begrip van kosmopolitisme een phrase te noemen, maar kan men dit niet evenzeer van het woord nationaliteit beweren? Wij herinneren ons nog levendig, hoe een geestig Franschman de vraag: *Qu'est-ce qu'une nation?* in Nederland behandeld heeft, maar even duidelijk staat het ons voor den geest, hoe zijne oplossing van dat vraagstuk hare zwakte achter algemeenheden zocht te verbergen. Vragen wij ons zelve af, wat wij onder nationaliteit verstaan, dan moeten wij erkennen, dat dit begrip al zeer rekbaar, vaag en subjectief is, en dat het geene absoluut geldende definitie toelaat, aangezien ieder het volgens zijne individueele zienswijze verklaren kan.

De een toch meent het wezen der nationaliteit te vinden in afstamming en geboorte, zeden en taal; een ander hecht boven alles aan het geschiedkundig verleden zijns volks; terwijl een derde zich als aan een stroohalm aan het begrip van onafhankelijk staatsleven vastklemt.

Wanneer men nu in aanmerking neemt, dat de afscheiding tusschen de burgers der verschillende staten steeds minder en minder wordt; dat de slagboomen van het internationaal verkeer in den loop der eeuwen, de een na den ander, vallen; dat, waar in de oudheid de vreemdeling barbaar werd geheeten en hij in de middeleeuwen bijkans van alle recht verstoken was, hij thans haast in alles gelijk staat met de ingezetenen van den staat, waarin hij verblijf houdt, en als het ware niet meer als vreemdeling wordt aangezien — dan vragen wij: doet men niet beter, het begrip van nationaliteit, en dus ook dat van nationaliteitsgevoel, bij eene beschouwing als deze ter zijde te laten? Wil men, in plaats daarvan, liever het woord vaderlandsliefde: vaderlandslievend is, naar onze meening, hij die het land, waar hij geboren is en opgevoed, toont lief te hebben, door bij alles wat hij als burger van dat vaderland doet slechts het stoffelijk en geestelijk belang zijner medeburgers op den voorgrond te plaatsen.

Een enkel woord ter verduidelijking.

Het begrip: vaderland, gaat volgens deze definitie op in het begrip: medeburgers. Dat wij geboren zijn en opgevoed in het land, dat volgens DE GÉNESTET niet op zijn verzoek ontworsteld is aan de zee, is eenvoudig een toeval, evenzeer als de godsdienst, dien wij belijden, meestal het gevolg van een toeval is. Dat wij wonen en gevestigd zijn in Nederland, is bijna in de meeste gevallen een gevolg van het gewoonterecht, dat evenzoo een Duitscher er toe drijft zich in Duitschland, een Amerikaan zich in Amerika te vestigen.

Maar er is meer. Langzamerhand zal het vooroordeel worden overwonnen, alsof wij onzen geboortegrond moeten liefhebben, omdat het onze geboortegrond is. Dit is evenzeer onwaar als de stelling, dat wij onze ouders moeten liefhebben, omdat het onze ouders zijn. De liefde voor de ouders mag niet een zuivere natuurdrang zijn, maar moet een genegenheid wezen, die in bewuste dankbaarheid en achting wortelt. Voorzeker, de meeste kinderen zijn hunnen ouders onbepaalde dankbaarheid verschuldigd, daar dezen hen met opoffering hebben gekweekt en opgevoed; maar laat deze regel niet ontelbare uitzonderingen toe, waar ouders door slechte behandeling of mishandeling alle recht verbeuren op de liefde van hun kroost?

Welke dankbaarheid zijn wij echter aan onzen geboortegrond schuldig; in welk opzicht (om ter zake te komen) moeten wij genegenheid voelen voor het land, dat den naam van Nederland draagt? Deze verkleefdheid voor te wenden, zonder eenigen anderen grond, is, op zijn zachtst gesproken, een dwaalbegrip.

II.

Er zijn staten, die in eigen kracht een duurzaam recht vinden van onafhankelijk bestaan; daar zijn andere, die door innerlijke verdeeldheid en wanbestuur, en daaruit voortvloeiende machteloosheid in het optreden naar buiten, dat recht langzamerhand kunnen verliezen. Een treffend voorbeeld hiervan levert de tegenwoordige toestand van Turkije op. Dáár heeft, zooals ieder weet, de stagnatiegeest van een Oostersch despotisme niet alleen elken vooruitgang onmogelijk gemaakt, maar allengskens den kanker in alle weefselen van het staatslichaam dermate doen toenemen, dat eene ontbinding daarvan algemeen wenschelijk, ja noodzakelijk geacht wordt. Dit is wel het sterkste voorbeeld uit den nieu-

weren tijd, dat wij kunnen aanhalen; het zoude evenwel niet moeielijk zijn, aan de hand der geschiedenis, analoge toestanden aan te wijzen uit vroegere eeuwen.

Behalve dat een volk zijn recht van bestaan door eigen schuld kan verspelen, is de geschiedenis daar om te bewijzen, dat zulks ook door het recht van den sterkste, door usurpatie en verovering, geschieden kan. Evenals in de natuurwetenschappen de theorie veld wint, dat de zwakkere soorten in den strijd om het leven de plaats moeten ruimen voor de sterkere, kan men ook in het staatkundig leven der volkeren een dergelijk verschijnsel waarnemen. Hiervan uitgaande, zou men dus de stelling kunnen opwerpen, dat een staat, die niet genoeg levenskracht blijkt te bezitten, noodzakelijk eenmaal in een machtiger staat op moet gaan. Met opzet spreken wij niet van kleine, maar slechts van krachteloze staten; immers de omvang van gebied en het aantal inwoners komt hierbij niet in de eerste plaats in aanmerking, daar zich de mogelijkheid denken laat, dat óók in de toekomst een grootere staat door een kleineren zou worden overvleugeld en ingelijfd.

Buitendien — de meening, dat voor een grooteren staat kleinere naburen wenschelijk zijn, met andere woorden dat een zoodanige staat zijn kracht naar buiten dan het sterkst kan doen gelden, wanneer die kracht als het ware door inductie, door bemiddeling der kleinere, de verder gelegen andere groote staten bereikt — die meening behoort tot een heden niet meer gehuldigde politiek. Elke staat moet het volle gewicht zijner staatkundige persoonlijkheid zonder tusschenwerking, direct, in den politieken weegschaal kunnen leggen, omdat de gevolgen eener handeling steeds beter aan het doel zullen beantwoorden, naarmate die handeling meer op het juiste oogenblik, zonder storende bemiddeling, begonnen en voltoerd is.

Reeds brengt ons dit op een meer practisch terrein. Uit het gezegde vloeit voort, dat, hoewel Nederland schijnbaar door den naijver der groote mogendheden gevrijwaard is voor het verlies zijner onafhankelijkheid, op dien naijver niet duurzaam te rekenen valt. Ja, de positie van ons land zoude verzekerd zijn, indien die mogendheden belang hadden bij het blijven bestaan van ons land op zich zelf; nu dat belang zich slechts beperkt tot den negatieven wensch van elk der groote mogendheden, dat een der andere ons land niet bezitte; nu derhalve het onafhankelijk blijven van Nederland geene *conditio sine qua non* van het staatkundig evenwicht in Europa is — nu durven wij zeggen dat, waar gemis aan kracht in het optreden naar buiten zich paart aan innerlijke krachteloosheid, het einde niet twijfelachtig is.

De voorboden eener machteloosheid, die ten slotte den val van een staat onvermijdelijk met zich sleept, doen zich gewoonlijk reeds lang van te voren gevoelen. Zij openbaren zich in de eerste plaats in de staatkundige verhouding ten opzichte der onmiddellijke naburen, welke laatste weer het duidelijkst op den voorgrond treedt bij het regelen van gewichtige politieke aangelegenheden. Legt een staat bij geschillen, die voor zijn eigen belang van ingrijpenden aard zijn, weinig of geen gewicht in de schaal, dan is hij blijkbaar reeds feitelijk aan den overwegenden invloed der machtige naburen blootgesteld, die niet zullen verzuimen zijne belangen bij elke voorkomende gelegenheid meer en meer aan de hunne ten offer te brengen.

Voor zulk een staat is het wenschelijk, dat hij zich zoo spoedig mogelijk bij dien staat aansluit, wiens belangen reeds vroeger voor een deel de zijne waren, en wiens plaats in de rij der volkeren den krachtigsten waarborg oplevert voor het duurzaam en onafhankelijk

bestaan zijner burgers. Des te meer ligt de wenschelijkheid van zulk een aansluiting voor de hand, wanneer bovendien de inwoners dier twee staten in oorsprong en geaardheid, in taal, zeden en gewoonten, het nauwst met elkander verwant zijn, zoodat eene eventueele inlijving slechts het karakter zou dragen eener geleidelijke oplossing van een deel in zijn geheel.

Wat is nu onze verhouding tot het buitenland?

Wij zijn — wat trouwens later breedvoeriger zal worden herhaald — ten nauwste met Duitschland verwant; onze sympathieën zijn nog steeds levendig opgewekt voor la belle France; met Engeland staan wij op den voet van vertrouwd handelsvriend, terwijl wij beiden eerstgenoemden staten niet zonder wantrouwen de vriendschaps-hand reiken. Wat is daarvan de oorzaak? Wij weten, dat Engeland ons geen kwaad zal doen. Indien Albion een leger hadde, geschikt zich te meten met de ontzachtelijke troepenmassa's der Europeesche continent-staten, dan voorzeker ware het van het hoogste belang, vasten voet op het continent te zetten, zich te nestelen in een met de vloot gemakkelijk te bereiken uithoek, om van daar verdubbelden invloed op de Europeesche staatkunde te kunnen uitoefenen. Maar Engeland heeft geen leger, en zal het nooit hebben; de Britsche geest is ons daarvoor een waarborg. Engeland dankt zijn invloed aan zijnen handel. Welnu, het heeft geen behoefte dien te vergrooten door het bezit van eenige havens of eenige koloniën, die toch reeds vrij voor zijne schepen openstaan.

Daarentegen hebben Frankrijk en Duitschland steeds een veelbeteekenenden annexatie-drang, die niet voortkomt uit het brein van een of ander vergankelijk staatsman, maar die een uitvloeisel is van de ook in de staatkunde toepasselijke natuurwet, welke in alles evenwicht zoekt. Frankrijk heeft, om zich zeker te stellen tegen Duitschland, op den duur den Rijn als oostgrens, België

in het noorden als eigendom noodig; Duitschland moet, om zich tegen Frankrijk te beschutten, Nederland in het westen bezitten. De vrees van den een, dat de ander hem vóór zal zijn in het veroveren der gewenschte landstreken, zal wellicht reeds spoedig verwezenlijken, wat wij thans uit volle overtuiging voorspellen.

Maar genoeg. Ons onderwerp zoude ons hier al spoedig te ver voeren, en een cursus in buitenlandsche staatkunde past allerminst in het kader dezer beschouwingen. Wij meenen aangetoond te hebben, dat de loop der geschiedenis, die zich niet in het studeervertrek eens ministers, noch in de vergaderzaal van volksvertegenwoordigers laat wijzigen, ons, wat onze verhouding tot het buitenland aangaat, met machtigen aandrang tot het verlies onzer onafhankelijkheid voert.

Laat ons verder zien.

III.

Na de voorafgaande algemeene beschouwingen, die ons van lieverlede hebben geleid tot een meer bijzonder stilstaan bij het punt in kwestie, willen wij thans onze aandacht bepalen bij de belangen van Nederland, en ons de vraag voorleggen: Heeft Nederland als staat een recht van onafhankelijk bestaan? Te dien einde zullen wij een standpunt innemen, dat ons toelaat dit gewichtig vraagstuk uit de meest verscheiden oogpunten te beschouwen.

Geographisch behooren wij in den vollen zin des woords tot Duitschland, en kan ons land niet anders worden aangemerkt dan als een stroomgebied van den koning der Duitsche stroomen. Nederland is slechts een deel van het groote Duitsche laagland, en moet ook als zoodanig beschouwd worden. Geen bergruggen scheiden ons van onzen oostelijken nabuur; daarentegen stelt

reeds de loop der rivieren een natuurlijke verbinding daar tusschen de tot nu toe staatkundig gescheiden rijken. Evenzeer zou men te vergeefs in de gesteldheid van den bodem gewichtige afwijkingen kunnen vinden, die zulk eene scheiding op den duur zouden rechtvaardigen.

Maar onze historie dan? zal men vragen. Wij zijn de eersten om te erkennen, dat de geschiedenis des Nederlandschen volks een grootsch en bewonderenswaardig tafereel oplevert. Doch wij voegen er terstond bij dat, naar ons gevoelen, in een glorierijk verleden alléén geen recht van onafhankelijk bestaan ligt, zoodra het stoffelijk en geestelijk belang aller medeburgers eene inlijving bij een anderen staat noodzakelijk maakt. Wij wenschen deze omschrijving niet te steunen met een banaal „*patria est ubicunq̄ue est bene*” noch met een „*salus publica suprema lex esto*”, maar wij vragen hier in gemoede: ligt in dat bekrompen hechten aan langvervlogen grootheid niet meestal een stilzwijgende erkenning van eigen zwakheid opgesloten, en mogen dergelijke slechts de nationale ijdelheid streelende gevoelens wegen, waar zoovele werkelijke belangen op het spel staan?

Ons volkskarakter? — Is niet een volkskarakter het uitvloeisel van grondgesteldheid, klimaat, in één woord van de omringende natuur, en kan dus, waar wij reeds zagen dat ons land geographisch ten nauwste met Duitschland samenhangt, een onmiddellijk gevolg van een feit, dat pleit vóór ons betoog, tegen ons gelden? Wel is waar kan men gewagen van een volkskarakter, aan Nederland eigen, dat zich in vele opzichten zelfstandig ontwikkeld heeft; maar is en blijft niet het Germaansche, m. a. w. het Duitsche element, de kenmerkende grondslag van onzen volksaard?

Op staatkundig terrein bevindt zich Nederland, sedert geruimen tijd, in een neteligen toestand. De Oranjestam,

die gedurende een drietal eeuwen rijke bloesems afwierp, kwijnt niet alleen, maar dreigt binnen een misschien niet te lang tijdsverloop te zullen uitsterven. In dat geval zou Nederland feitelijk geraken in den toestand, dien wij ook reeds nu als onvermijdelijk voorstellen; immers dan zouden wij volgens de grondwettige bepalingen, waarbij de erfopvolging is geregeld, terstond komen onder het bestuur van een Duitsch vorstenhuis. Alleen dan ware dit te vermijden, wanneer diezelfde grondwettige bepalingen bijtijds wierden gewijzigd, en wij aarzelen niet als onze overtuiging uit te spreken, dat een zoodanige wijziging van den hoeksteen onzer constitutioneele regeeringsvorm de schromelijkste gevolgen na zich zoude slepen. Men zou immers slechts de keus hebben tusschen het stichten van een republiek — een vorm van staatsleven, waarvoor ons volk op den duur toch niet geschikt is; of het scheppen eener nieuwe kroonkandidatuur, waarvan Europa in 1870 alle gevaren leerde kennen. In beide gevallen zou slechts een overgang worden in het leven geroepen, die van den bestaanden tot den door ons voorspelden toestand leidt. Zelfs de grootste tegenstander onzer denkbeelden zal moeten toegeven: Nederland zal MET ORANJE zijn, of NIET zijn. Vandaar voert slechts een kleine stap tot onze meening: Nederland zal NIET zijn.

Onze politieke partijen. Aan den eenen kant eene zoogenaamd liberale partij, die nog onlangs een groot landsbelang aan provinciale schijnbelangen heeft opgeofferd; die niet opbouwt, maar afbreekt; een partij, waarvan velen slechts dáárdóór toonen tot de liberale partij te behooren, dat zij op de meest liberale wijze partijdig zijn. Een partij, in één woord, die zich zelve partageert, die haren leiders bij elke gelegenheid de gevaarlijkste parten speelt, en die toont voor alle gewichtige landsbelangen een parti-pris te hebben. Aan

den anderen kant zien wij Rome en Dordrecht zich nu eens in een monsterverbond vereenigen, dan weder elkander met ongehoorde felheid bestrijden, en voorbeelden opleveren van politieke transactie en onzedelijke beginselloosheid, waarvoor een onbevangen gemoed met afschuw terugdeinst. Zoo zweven wij, geslingerd tusschen een trekschuit-politiek en een luchtballon-staatkunde, niet wetende waar te remmen en waar te stoken; nu eens geleid door een hoofd, dat zich in de armen werpt eener armzalige opportunitiepolitiek, dan weder den afgrond van een clericaal bewind naderende, dat den bestuurszetel der Nederlandsche regeering naar het Vaticaan verplaatsen zou.

Werpen wij een blik op onzen socialen toestand! Zien wij niet bij onzen werkmansstand, bij onze lagere klassen in het algemeen, den kiem van alle maatschappelijk kwaad, den kanker der dronkenschap, onophoudelijk voortwoekeren en jaarlijks grootere uitbreiding verkrijgen; terwijl wij het ongehoorde feit beleven, dat onze staat juist in dien vloek der maatschappij een hoofddeel zijner inkomsten vindt. Slechts blinde vooringenomenheid kan de oogen sluiten voor het gevaar, dat ons hierdoor dreigt. Ten innigste hiermede verbonden is het meer en meer om zich grijpende pauperisme, een spooksel, dat telkens in andere vormen, in nieuwe uitingen voor ons oprijst, en dat, met het steeds drukkender worden der belastingen, met het steeds trager vloeien der bronnen van volksinkomsten, afmetingen dreigt aan te nemen, waardoor het onzen socialen toestand in de toekomst gevaarlijk, ja onmogelijk maken zal.

Onze handel! Wie durft den toestand daarvan op het oogenblik gunstig noemen? Wie durft beweren dat het crediet en vertrouwen in de laatste jaren niet op de ergerlijkste wijze is geschokt, of ontkennen, dat wij nog onlangs gestaan hebben voor een poel van menschelijke

vuilheid, die ons op de meest eclatante wijze plotseling de oogen opende?

Wenden wij ons liever daarvan af, en laten wij een oogenblik stilstaan bij het veelzeggende feit, dat in den laatsten tijd zoovele stemmen worden vernomen voor het terugkeeren tot een beschermend handelsstelsel, dat in veler oogen geroepen schijnt te zijn, onzen kwijnenden handel en nijverheid weer een gulden tijdperk van bloei te verschaffen. Al laten ook vele stemmen zich hooren voor het „niet terug!“ — het is niet te ontkennen, dat de positie onzer vrijhandelaars „ernstig bedreigd“ wordt. Wij gelooven, dat de partij der protectionisten slechts op het gunstige oogenblik wacht, om zich, zoo in 's lands vergaderzaal als aan de groene tafel der ministers, te doen vertegenwoordigen en uiting te zoeken voor hare meer en meer veldwinnende denkbeelden.

Over den toestand onzer koopvaardijvloot woorden te verliezen, schijnt ons al even overbodig, als te wijzen op het verval, waarin onze Twentsche nijverheid verkeert, en het is voor een onbevooroordeeld oog maar al te duidelijk op te merken, hoe onze geheele handel, nijverheid en scheepvaart lijdt aan gebrekkige communicatiemiddelen met ons natuurlijk achterland. Waar beschermende rechten en hoogere spoorwegtarieven het verkeer op zoodanige wijze belemmeren en de mededinging met de Deutsche Oostzeehavens en Antwerpen voor ons bemoeielijken, zoo niet onmogelijk maken — daar zouden wij nog heil kunnen zoeken in eene krachtsinspanning, welke vooral ten doel heeft, onze middelen van verbinding met België, Duitschland, Zwitserland en Oostenrijk in uitstekenden staat te brengen. Nu echter een poging daartoe op den onwil onzer volksvertegenwoordigers is afgestuit, nu vinden wij geen waarborgen meer voor eene behartiging onzer stoffelijke belangen in de toekomst. Het nut eener vereeniging met Duitschland, waardoor

al deze hinderpalen als met een tooverslag zouden worden uit den weg geruimd, ligt voor de hand.

Op het gebied des geestes toont Nederland een niet minderen achteruitgang. Wetenschap, letteren en kunst bevinden zich in eene eigenaardige dommelingsperiode. Vier academies (waarom niet een even groot getal als er kiesdistricten zijn?) moeten den schijn voedsel geven, alsof wij in de wetenschap een ongekend tijdperk van bloei beleven maar hoe ziet het er achter de schermen uit! Wat doen wij anders, dan verwerken wat de groote baanbrekers op wetenschappelijk gebied, vooral in Duitschland, doen geboren worden met een arbeidskracht en een originaliteit, die wij, helaas, moeten missen?

Onze letterkundigen hebben zich òf tot een bent vereenigd, waarin het „Nul n'aura de l'esprit, hors nous et nos amis,” den hoofdrol speelt — òf, wanneer zij niet tot dien kring behooren, zoeken zij in isolement een kracht, die maar al te dikwijls blijkt zwakheid te zijn. Zoowel prosa als poëzie zijn tot den rang van theetafellectuur afgedaald, en om den zetel, eens door een Vondel en een Bilderdijk ingenomen, verdringt zich thans een steeds grooter aantal middelmatigheden. Natuurlijk schiet onder zulke omstandigheden zoowel recensenterij als kritikasterij welig op, en is Nederland op deze wijze aan een heirleger van scribenten overgeleverd, die, hoe ook onderling verschillende, toch daarin overeenstemmen dat zij te vergeefs trachten zich te verheffen uit de middelmatigheid, waartoe zij gedoemd zijn.

Onze kunst, — zoekt zij niet meestal haar onderwerpen in den Scheveningschen visscherskring, in landschappen met idiote koeien gestoffeerd, of in een stilleven, waarin het leven der kunst blijkbaar in diepe stilte geboeid is?

Maar genoeg. Het is ons niet te doen, een meer dan oppervlakkige beschouwing te leveren van den toestand,

waarin zich Nederland op het oogenblik, stoffelijk zoowel als geestelijk, bevindt; wij wenschen niet vooruit te loopen op klachten, die zeker binnen korten tijd zich nog op ernstiger wijze zullen doen hooren. Wij meenen echter op verschillende gronden te hebben aangetoond, dat men ten opzichte van ons land niet meer van een krachtig raderwerk, maar reeds van een knarsende staatsmachine spreken kan, en dat de levenskracht, die een staat niet alleen innerlijk, maar ook naar buiten moet uitoefenen, bij Nederland op ondubbelzinnige wijze aan het kwijnen is, ja weldra ten eenenmale zal zijn uitgedoofd.

Thans keeren wij terug tot de stelling, die wij hierboven reeds hebben ontwikkeld, dat het namelijk voor een staat, in zulke omstandigheden verkeerende als door ons is aangetoond, wenschelijk is zich aan te sluiten bij een grooteren staat, die in alle opzichten de zoo noodzakelijke waarborgen kan opleveren voor het onafhankelijk bestaan niet alleen, maar ook voor den stoffelijken en geestelijken welstand zijner burgers. Na al het hierboven gezegde, behoeven wij thans niet meer te verzekeren, dat, naar onze innige overtuiging, Nederland zich tegenover Duitschland in dezen toestand bevindt.

Hetgeen wij bedoelden, was trouwens reeds door het motto onzer brochure duidelijk. Reeds in 1837 schreef onze THORBECKE: „Wij erkennen, dat wij streven moeten, Duitschland nader, dan thans, op zijde te komen.” — Voorwaar, in die woorden ligt nog geen denkbeeld van inlijving uitgesproken; maar zij behelzen toch den kiem van de stelling, die wij in deze bladzijden ontwikkelen. Het was daarom, dat wij ze kozen tot motto, niet als uithangbord, niet als een vlag, om daaronder de slechte waar eener zwakke argumentatie binnen te smokkelen, maar om te doen zien, hoe groote beginselen, aan wier juistheid later niemand meer twijfelt, reeds lang van te voren in het brein van den een of anderen scherpzienden

staatsman plegen op te doemen, als het beeld eener naderende toekomst.

Te ontkennen valt het niet, dat de slotsom, waartoe wij door de kracht zelve van ons betoog geraakt zijn, een gevoel van droevigen weemoed niet uitsluit. Het is de weemoed, die ons bezielt bij het verlaten eener betrekking, die, schoon voor ons onmogelijk geworden, toch nog vele niet onaangename herinneringen achterlaat, en bij het overgaan in een nieuwe, die wel is waar door goede vooruitzichten en een schitterende toekomst alle weifelen bij de keuze overbodig maakt, maar toch juist door hare nieuwigheid ons een oogenblik toeschijnt als het reizen naar een onbekend land, dat altijd in den beginne eenige bezwaren aanbiedt. Onze taal zal ondergaan — zucht misschien bij dit vooruitzicht een onbevangen Hollandsch hart. Neen, roepen wij den twijfelaar toe, gij scheidt u zelve een hersenschim: immers onze taal zal tot de Duitsche, evenals een kind tot een langverloren moeder, terugkeeren, en niet langer als voertuig van de gedachten eens volks, dat geen onafhankelijk bestaan en dus ook geen onafhankelijke volkstaal meer in stand houden kan, verbasterd worden door een meer en meer om zich grijpend assimilatieproces, dat vooral in den dagelijkschen omgang tot eene duizelingwekkende hoogte geklommen is, en zijn tegenwicht alleen heeft gevonden in het overdreven conservatisme van een schare kortzichtige taalzuiveraars.

Zeker zal dan ook, om hiervan in het voorbijgaan te reppen, een algeheele verheffing het kenmerk zijn van den toestand onzer dagbladpers, die thans nog steeds voor het meerendeel, roerloos in de windselen eener allesbeheerschende nietsbeduidendheid gehuld ligt, en die in een land zooals het onze, zich wel nimmer zal kunnen verheffen tot dien rang, die een pers uit den aard der zaak toekomt.

Moeten wij thans nog strategische bezwaren trachten te

ontzenuwen, of onze geheele aandacht-wijden aan het voor en tegen van een inundatiestelsel; alles dingen, door een onafzienbare rij elkander opvolgende ministers van oorlog, tot vervelens toe herkauwd aan eene ongeloovig luisterende volksvertegenwoordiging? Wij gelooven het niet. Het laatste woord in die zaak is nog niet gesproken, en zal wellicht nimmer gesproken zijn; en past het ons dan te spreken, waar zelfs diepe en omvattende studie erkennen moet, dat zij zich niet in staat voelt tot het wezen zelf van het vraagstuk door te dringen? Daarenboven een kwestie, die eene practische oplossing van zoo zuiver theoretische overwegingen slechts in dier voege zou toelaten, dat daarmede de ondergang van onzen staat ten ernstigste gemoeid zou zijn — een kwestie, die alleen in staat is telkens het vragen van meer millioenen in ons parlement te doen bejammeren, uitgaven, wier nut nog niet tot die dingen behoort, die als een paal boven water staande kunnen worden aangemerkt: zulk een kwestie kan en mag hier niet een invloed uitoefenen op beschouwingen, die zich toch slechts met feiten hebben bezig te houden.

Wij eindigen. Wij hebben het vraagstuk niet dan in breede omtrekken behandeld, want wij vreesden dat het zich onder onze handen zou uitbreiden, en afmetingen aannemen, te groot voor den omvang van een vlugschrift. Slechts dit verwijte men ons niet, dat wij punten hebben aangeroerd, te teeder, en zaken hebben besproken, te gevaarlijk van strekking, om in het openbaar onder de oogen van ons volk te worden gebracht. Want wij vreezen, dat men ons met dergelijke bewijsgronden, aan hedendaagsche polemieek maar al te weinig vreemd, te lijf zal gaan, en dat op deze wijze een hoogst ernstig, ja een levensvraagstuk door onze tegenstanders op eene wijze, lachverwekkend en lichtvaardig zonder wedergaag, zoude worden opgevat.

Het einde kroont het werk. Moge het lot van den Nederlandschen staat niet blijven berusten, hetzij in de handen van leiders der vreemde kabinetten, hetzij in die van binnenlandsche staatslieden, die, als het er op aankomt, niet toonen te weten wat het werkelijk volksbelang is. Moge liever Nederland eens gelouterd te voorschijn komen uit den smeltkroes eener inlijving bij Duitschland, en moge in dien zin onze voorspelling bewaarheid worden, dat een staat, die zoowel innerlijk als uiterlijk zóóvele teekenen van machteloosheid geeft, zijn eigen inlijving onvermijdelijk te gemoet gaat.
